
**Bloemdijken als een
waardevol habitat
voor bijen**

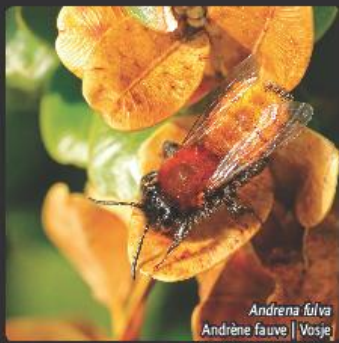

Andrena bicolor
Andrène bicolore | Tweekleurige Zandbij

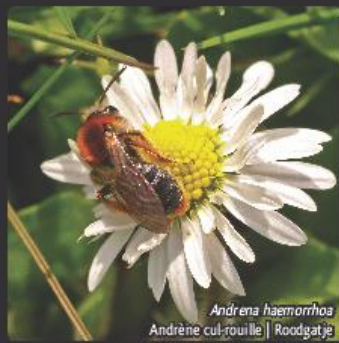
Andrena cineraria
Andrène cendrée | Asbij

Andrena fulva
Andrène fauve | Vosje

Andrena gravida
Andrène gravide | Weidebij

Andrena haemorrhoa
Andrène cul-rouille | Roodgatje

Andrena labiata
Andrène labiate | Epreijszandbij

Andrena nigroaenea
Andrène noire-bronze | Zwartbronzen Zandbij

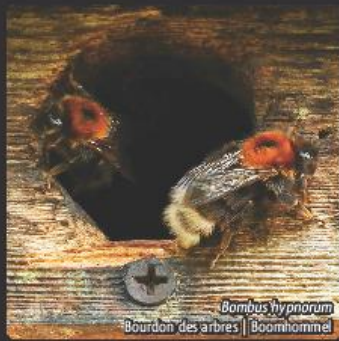
Anthidium manicatum
Anthidie à manchettes | Grote Walbij

Anthophora plumipes
Anthophore commune | Gewone Sachembij

Bombus hortorum
Bourdon des jardins | Tuinhommel

Bombus hypnorum
Bourdon des arbres | Boomhommel

Bombus lucorum
Bourdon des forêts | Veldhommel

Bombus pascuorum
Bourdon des champs | Akkertommel

Bombus pratorum
Bourdon des prés | Weidehommel

Coelioxys sp
Coelioxys | Kegebij

Colletes cunicularius
Collette lapin | Grote zijdebij

Dasypoda hirtipes
Dasypode à culotte | Pluimvoetbij

Halictus scabrosus
Halicté de la scabieuse | Breedbandige oefbij

Macropis sp
Macropède | Slobkousbij

Megachile ericetorum
Megachile des geses | Lathyrusbij

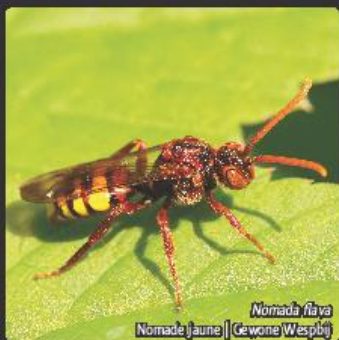
Melitta albifrons
Mélicte commune | Bruine Rouwbij

Melitta nigricans
Mélicte noirecie | Katensaar tdkipoot

Nomada fabriciana
Nomade de fabricius | Roodzwarte Dubbeltand

Nomada flava
Nomade jaune | Gewone Wespebij

Osmia bicornis
Osmierousse | Rosse Metsebij

Bombus campestris
Psithyre des champs | Gewone Koekoekshommel

Sphexodes sp
Sphécode | Bloedbij

Xylocopa violacea
Xylocope violet | Blaauwzwarte Houtbij

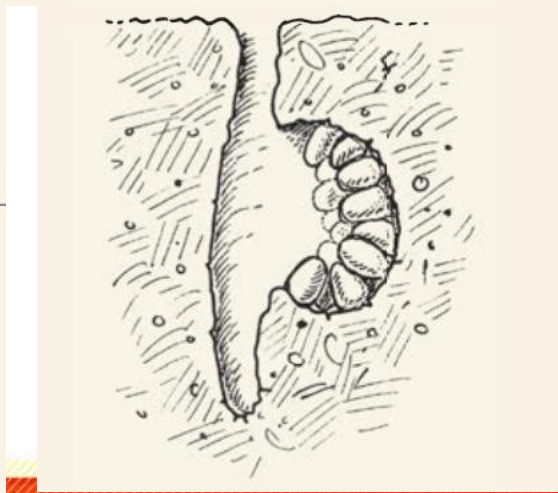
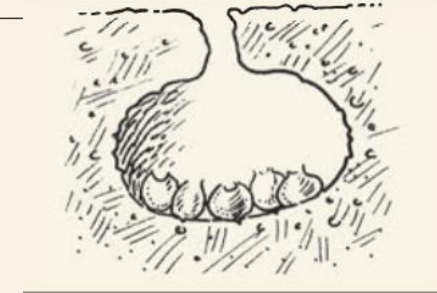
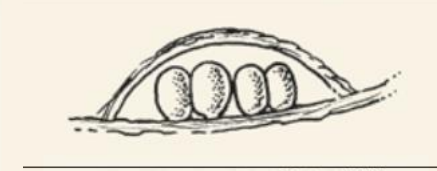
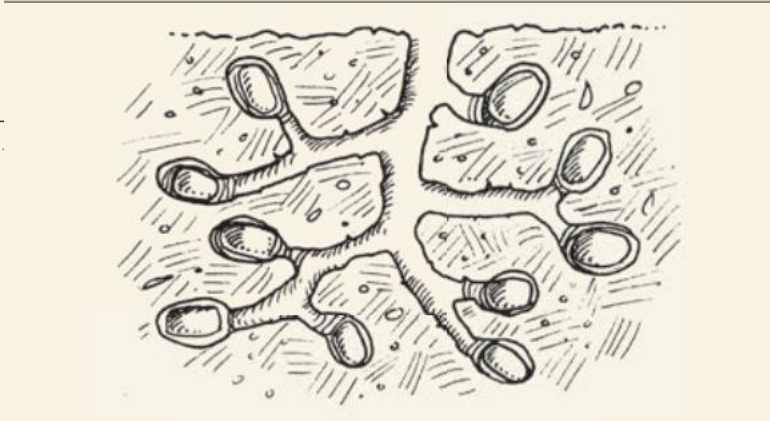
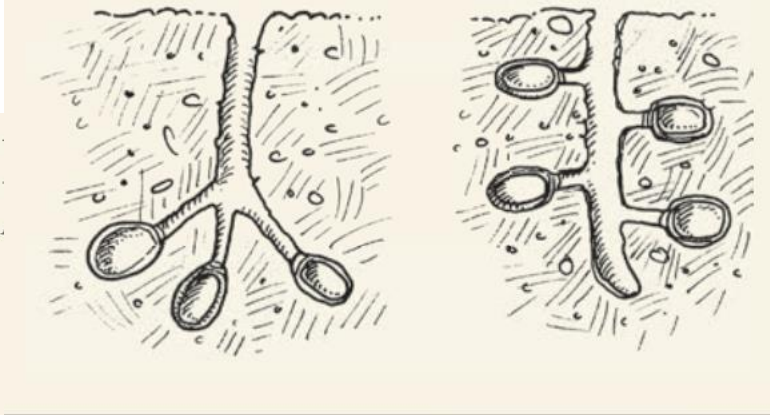
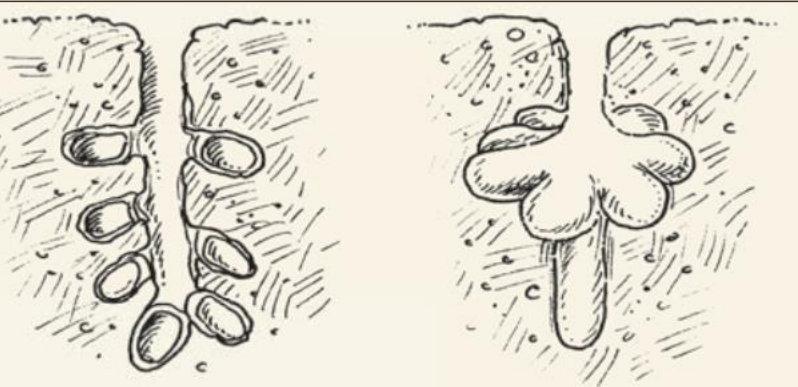
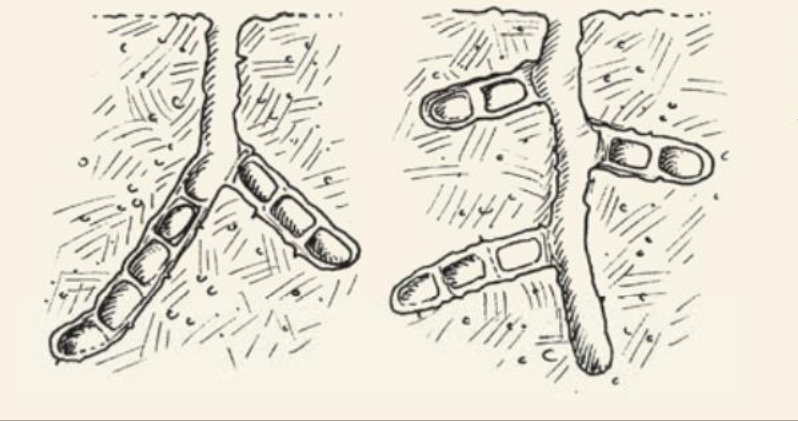
Nestbouw

- Warme, droge plaatsen
- Bovengronds of ondergronds

Nestbouw - ondergronds

- Ca. 250 soorten
- Zelfde broedgang soms meer dan 10 jaar in gebruik!
- Nestcellen

Effecten overstrooming op insecten op de dijk (en uiterwaarden)

- Overstroming nadelig voor individuen en populaties, ook op binnentalud (Fellendorf et al. 2004)
- Maar levert wel een hogere diversiteit op (Neumüller et al. 2018)

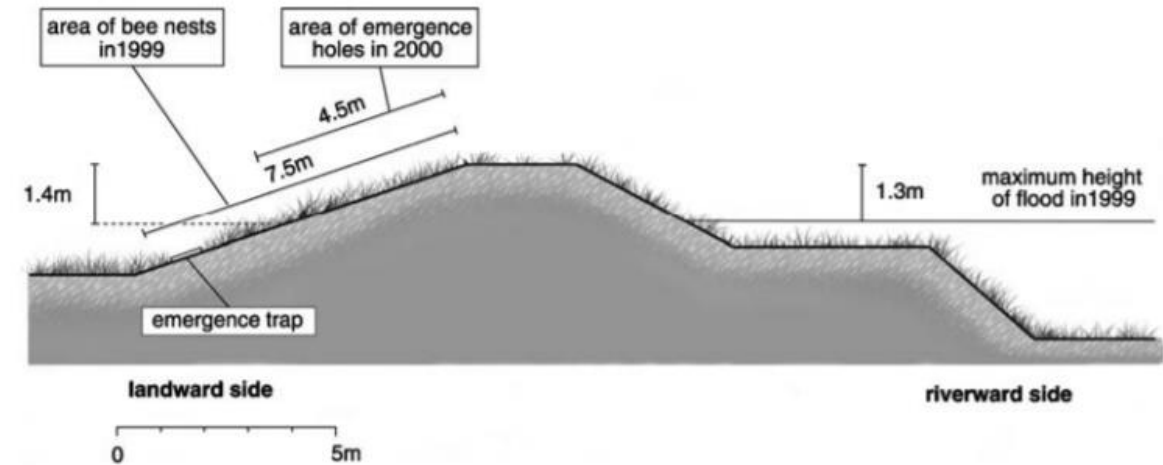

Figure 2. Cross-section of the Rhine high water dam at the study site PN.

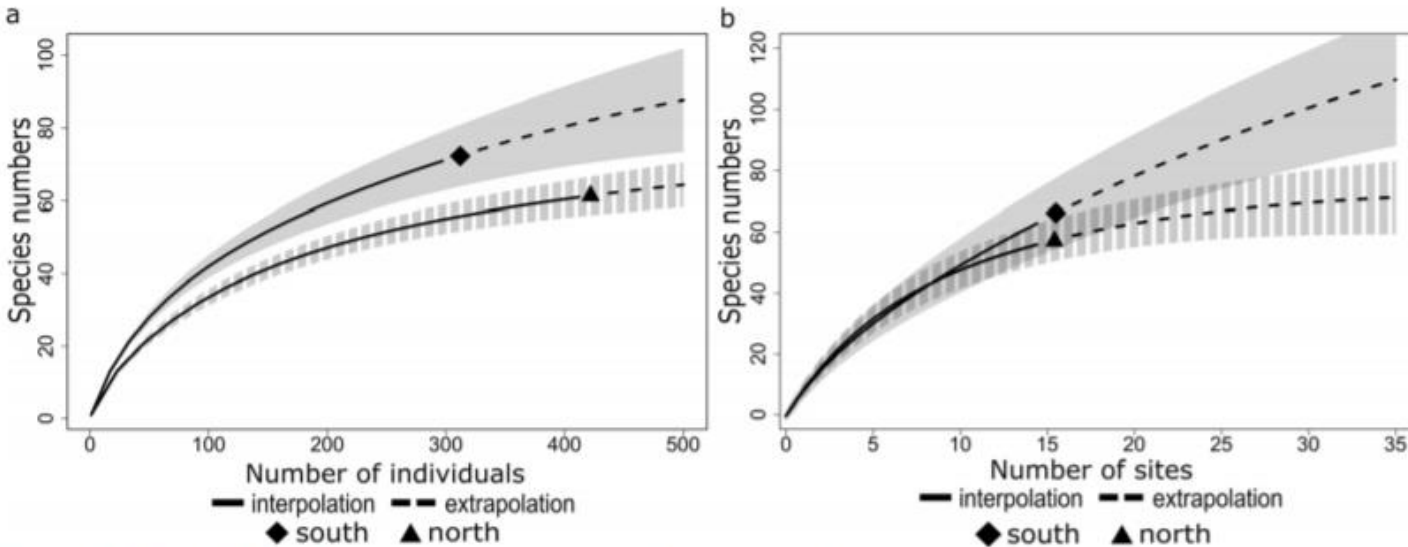

Figure 3. Individual-based (a) and sample site-based (b) randomized species accumulation curves of wild bee species numbers observed on meadows north and south of the levee. The shaded areas represent 95% confidence intervals.

Bijen en bloemen

- Nectar en pollen
- Monolectisch – Oligolectisch – Polylectisch
- Actieradius
- Pollen vervoer

Bloemen en bijen

- Bestuiving
- 'Dieven'
- Specialisten en generalisten

Ed Stikvoort

Parasitaire bijen

- Broedparasitisme ~ 'koekoeksbijen'
- Afhankelijk van gastheer
- Verschillende methoden

Bloemdijken als levenslijn

- Meer dan 20.000 km dijken in Nederland (Unie van Waterschappen, 2015)
- Veel (landschappelijke) variatie
- ‘bloemdijken’
- Migratielijnen?

Photo Cyril Liebrand

Locaties

- Tussen Ewijk en Millingen
- VLB, 'de Ploegdriever' en Marc Büchner
- 30 bloemrijke locaties, 15 bloemarme locaties – binnendijks (tijdens sampling 20 bloemrijke delen, 25 bloemarme delen)

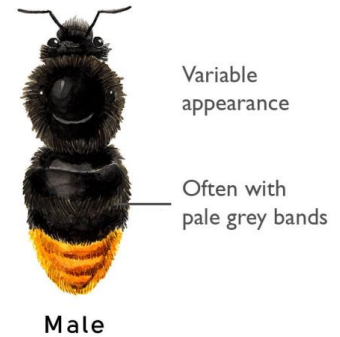
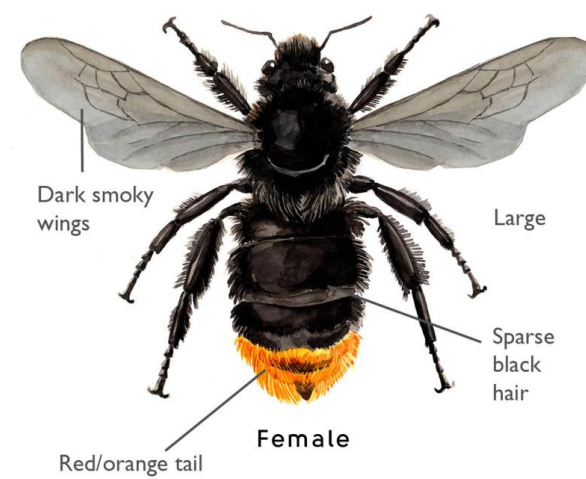

Resultaten – Bijen diversiteit en abundantie

- 997 individuen (ex. honingbij), 78 soorten.
- 17 soorten broedparasieten (*Nomada*) → nesten van bijen op de dijk
- 14 rode lijst soorten, 2 bedreigd (*Andrena hattorfiana* en *Bombus rupestris*). 2 algemeen aanwezig (*Andrena gravida* en *Nomada bifasciata*)
- Waarschijnlijk nog veel meer te ontdekken

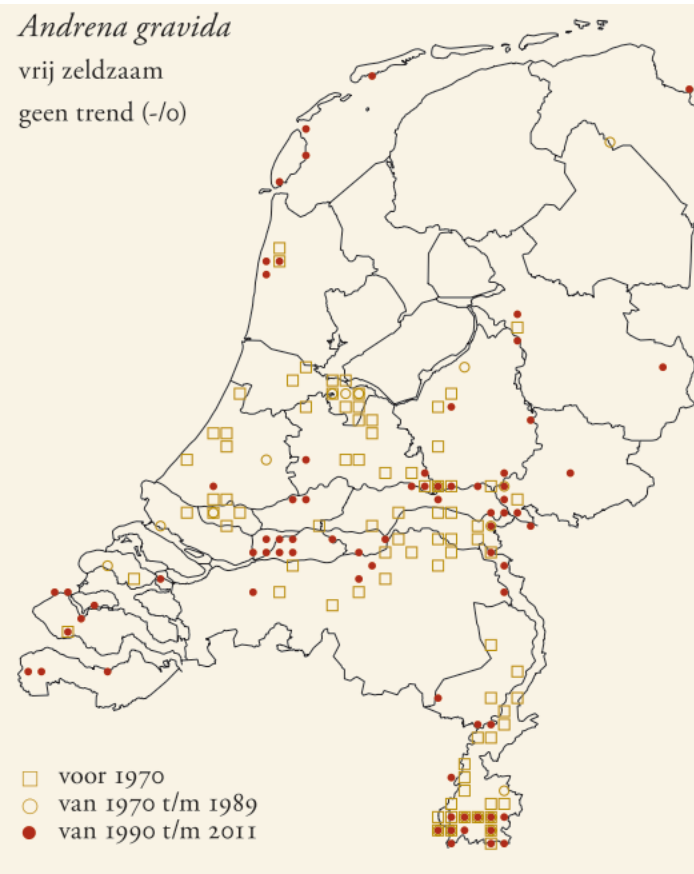

Photo's Mandy Fritzsche

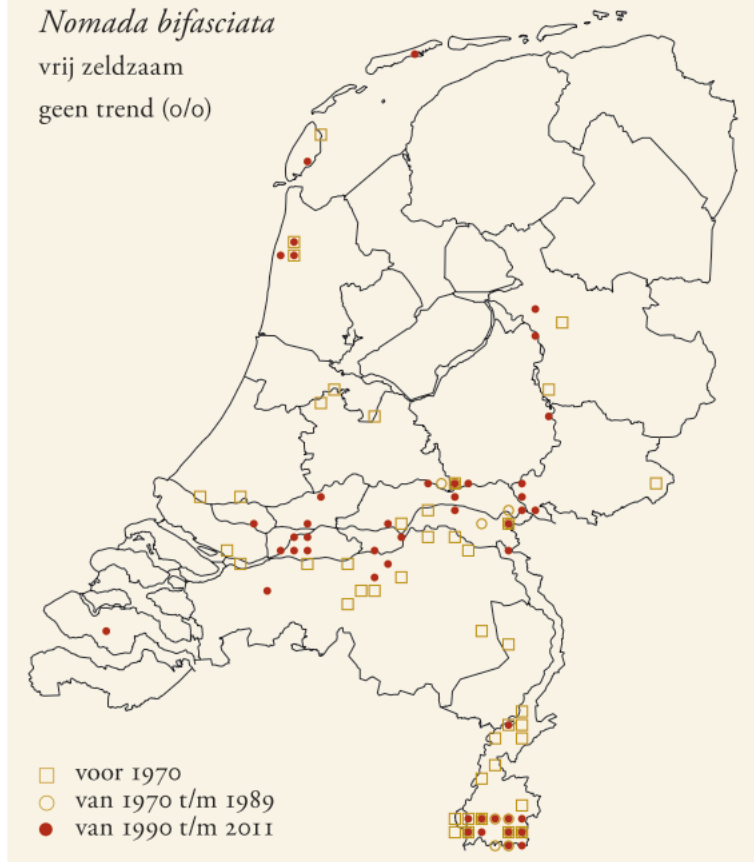

Weidebij en bonte wespbij

- Beide zeldzaam
- Gastheer en parasiet
- Dijken heel belangrijk

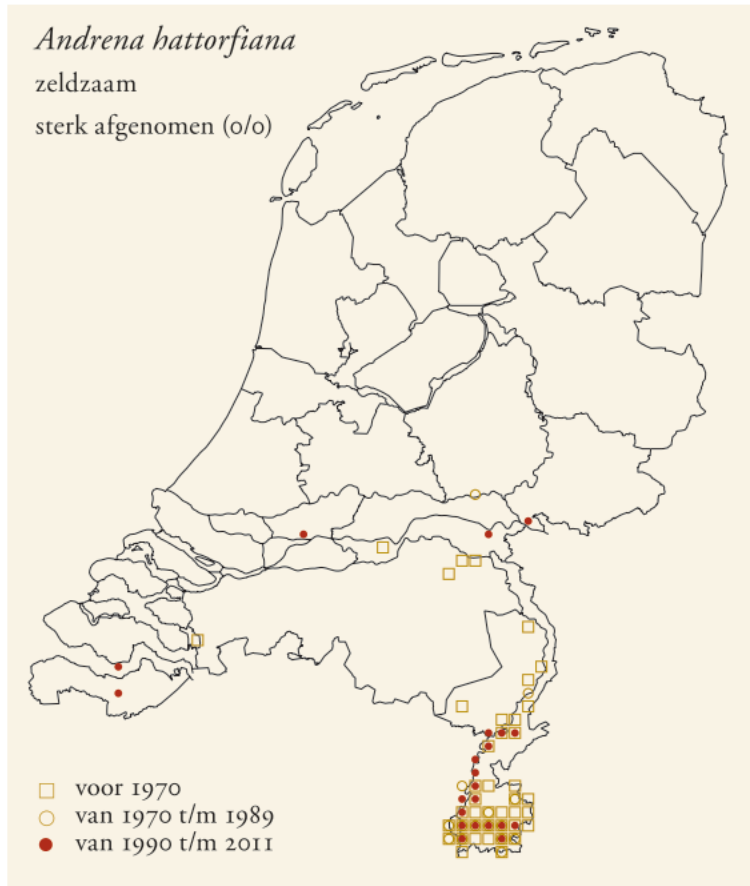

Photo's Mandy Fritzsche

Knautiabilij

- Bedreigd
- Oligolectisch op beemdkroon
- Erg plaatstrouw

Take home messages

- Bijen gebruiken dijken voor twee dingen: voedsel en nestgelegenheid
- Bloemrijke dijken waardevol bijenhabitat (en waarschijnlijk insecten habitat)
- Verscheidenheid aan 'dijkhabitats' en (inheemse) bloemen belangrijk

So much thanks

- Hans de Kroon
- Cyril Liebrand
- Eric Visser
- Nils van Rooijen
- Eelke Jongejans
- Ivo Raemakers
- Linde Slikboer
- Rachel Mijdam
- Ruben Schut
- Het Dijkmagazijn Beuningen
- Menno Reemer
- David Kleijn
- Jan Kuper
- Jaap Bronsveld
- Bart Willers
- Julia Malms
- Nick Hofland
- The people from the greenhouse
- The people from the department who helped at some point.

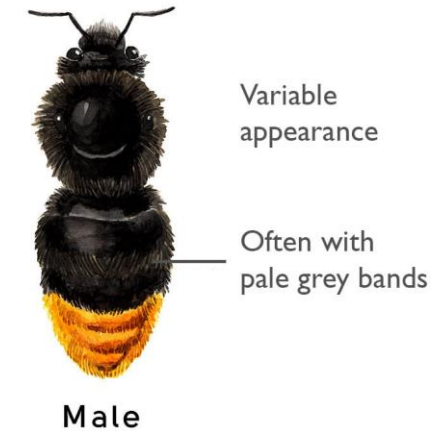
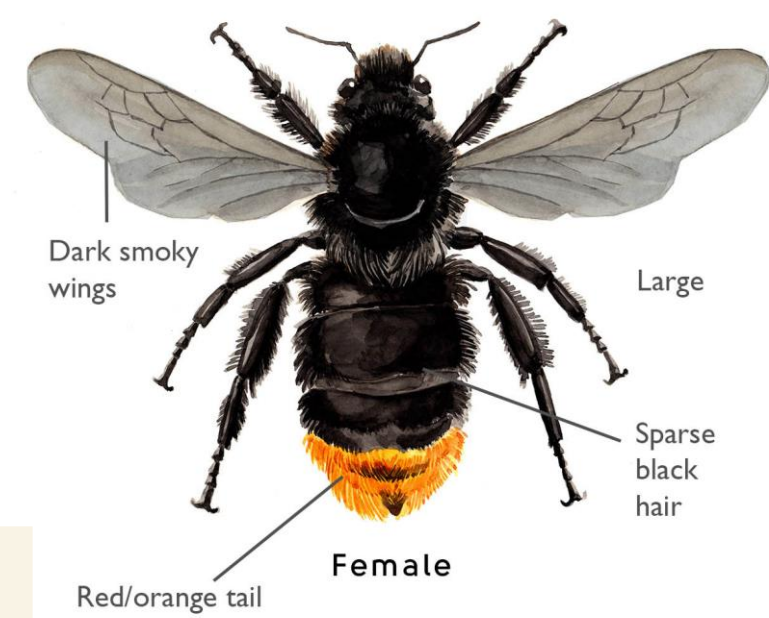
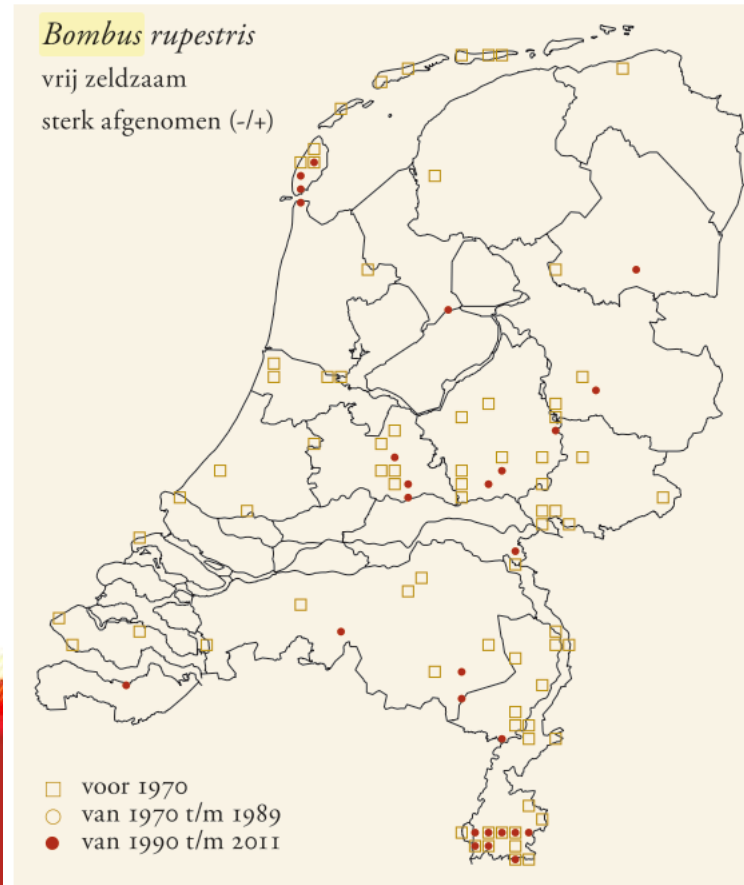
TODAY I AM
THANKFUL

Vragen?

Rode koekoekshommel

- Parasitair
- Bedreigd in Nederland
- Grootste parasitaire bij van Nederland

Breedband groefbij

- Zuidelijke soort
- Facultatief broedparasitisme

Halictus scabiosae

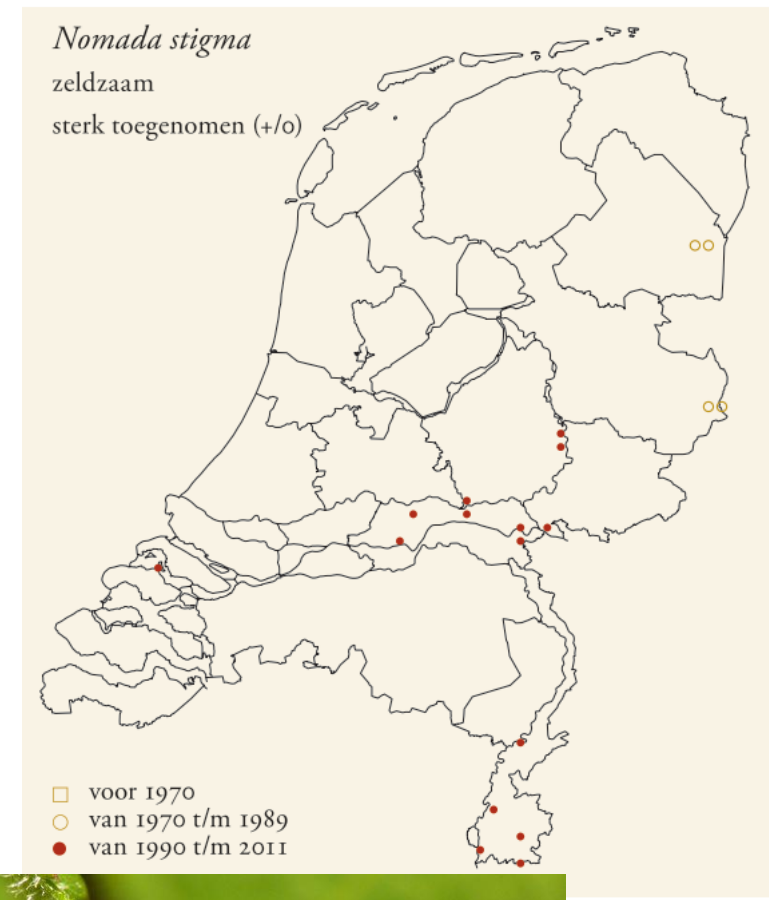
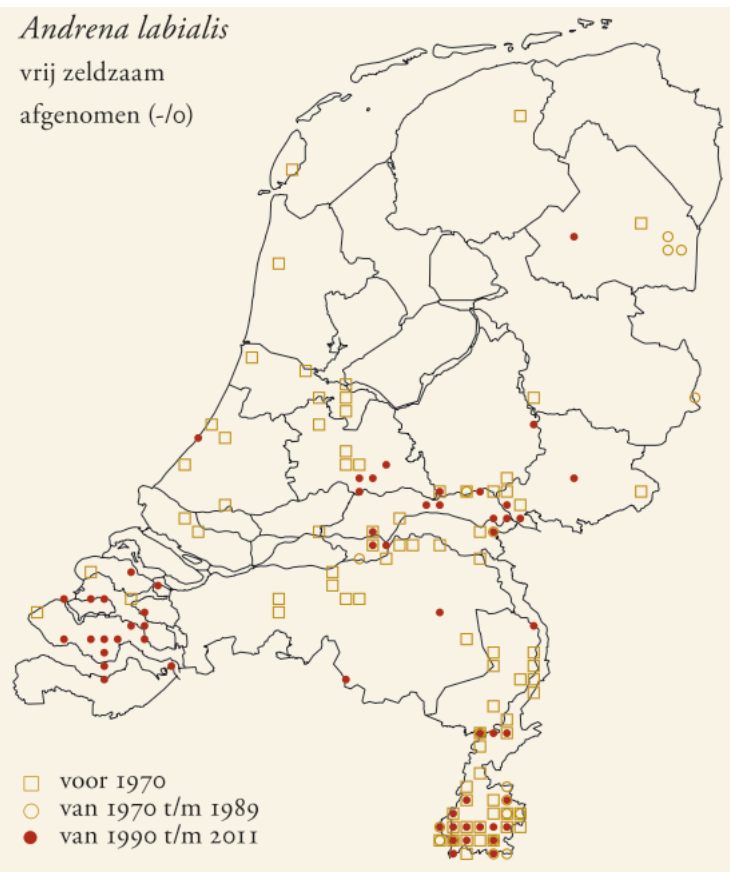
zeldzaam

sterk toegenomen (o/+)

Borstelwespbij en donkere klaverzandbij

- Toename
- Gastheer: donkere klaverzandbij → rode lijst
- Oligolectisch

Pluimvoetbij

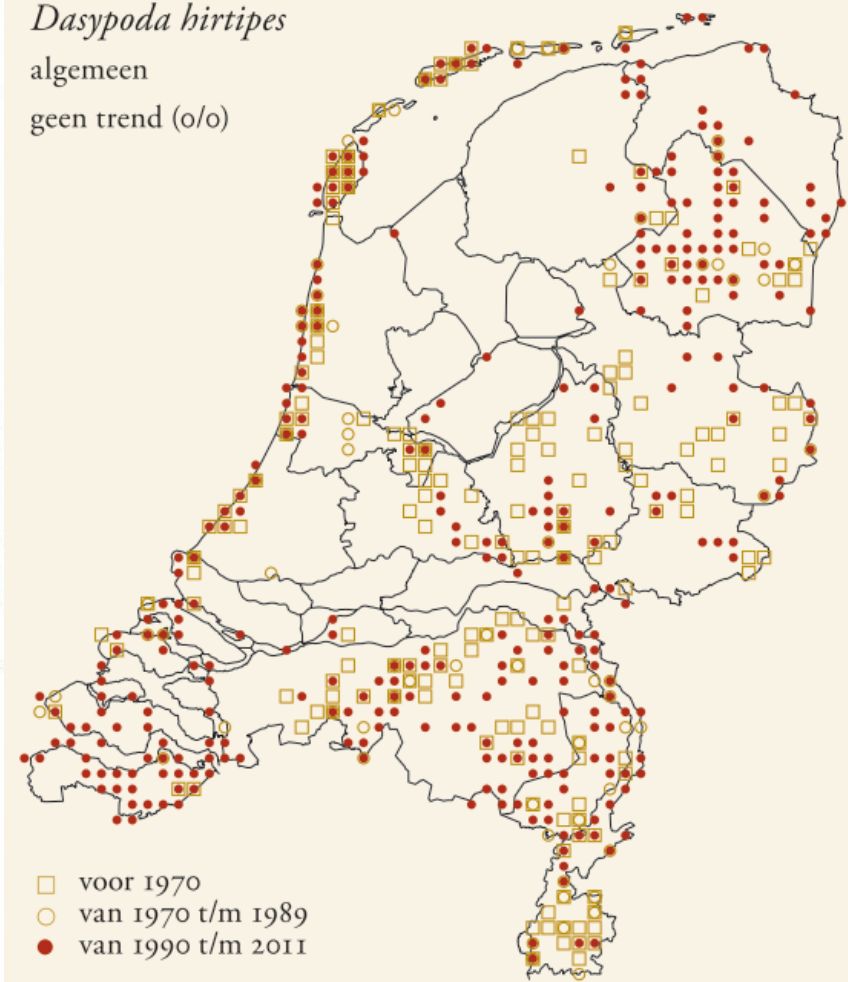
- Zand minnend
- Oligolectisch

Dasypoda hirtipes

algemeen

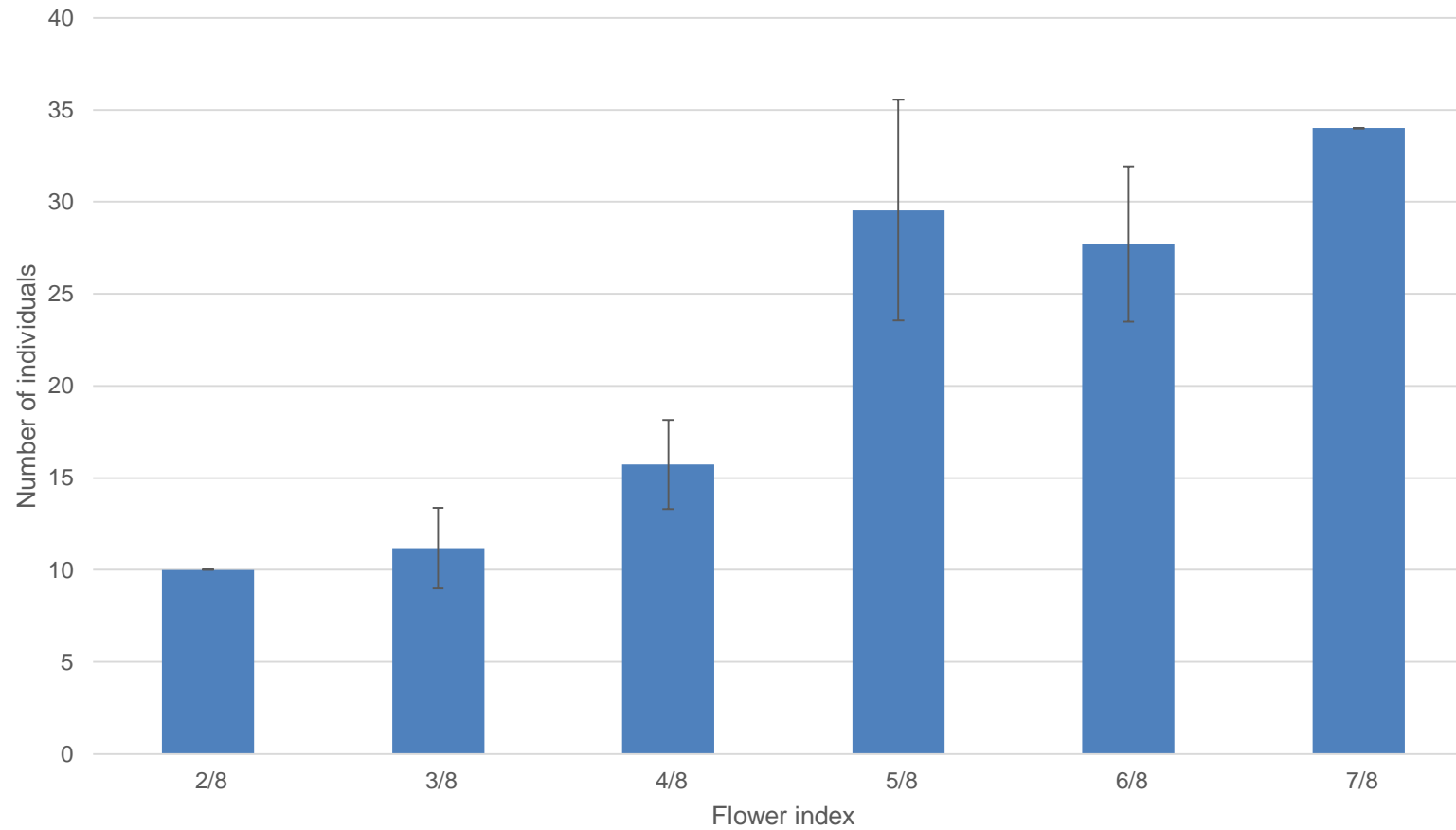
geen trend (o/o)

□ voor 1970
○ van 1970 t/m 1989
● van 1990 t/m 2011

Vergelijking bloemrijke en bloemarme locaties

Average number of individuals from pan traps on flower index

Vergelijking bloemrijke en bloemarme locaties

